

Talousarviokehys vuodelle 2027 ja talousarvion valmisteluperiaatteet

Kaupunginhallitus 01.06.2026
3801/02.02.00/2026

Valmistelijat / lisätiedot:

talousjohtaja Marja-Leena Martikainen, puh. 044 718 2153
taloussuunnittelupäällikkö Jaana Kuuva, puh. 044 718 2788
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus

kaupunginjohtaja Soile Lahti

Kaupunginhallitus hyväksyy vuoden 2027 talousarvion valmisteluperiaatteet tulolaskelmatasolla ja antaa vuoden 2027 talousarvion laadintaa toimitelmissä ohjaavan sitovan toimintakatekehysten.

Päätös

Selostus

Talousarvion laadinnan lähtökohtana on kaupunginvaltuuston 17.11.2025 vahvistama Kuopio 2035 -strategia ja sitä konkretisoiva, valtuuston päätettäväksi 8.6.2026 tuleva Kukoistava Kuopio -strategiaohjelma, joka kokoaa tarkemmin valtuustokauden tavoitteisiin tähtäävät toimenpiteet.

Talousarviokehyksessä kaupunginhallitus määrittelee reunaehdot toimitelille talousarvion laatimiseksi. Talousarviokehysten valmistelussa on hyödynnetty kaupungin talouden tilannekuvaa kuluvan vuoden ensimmäisessä osavuosikatsauksessa, kaupunginvaltuuston päätöstä kaupungin talouden tasapainotustyön euromääräisistä tavoitteista ja talouden tasapainotustyön linjauksista.

Vuoden 2027 kehykseen ovat vaikuttaneet mm. seuraavat tekijät:

- talouden tasapainotusohjelman euromääräiset tavoitteet sekä tasapainotustyön linjaukset kaupunginvaltuuston 20.5.2024 hyväksyminä
- kunta-alan palkkaratkaisu
- lainsäädännön muutosten vaikutukset palveluiden kysyntään ja järjestämiseen, jossa huomioitu valtiontalouden kehyslinjaukset
- kuntakohtainen veroennustekehikko
- valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton julkaisemat ennakkolaskelmat peruspalvelujen valtionosuudesta vuodelle 2027
- nettomäärältään n. 75 milj. euron investiohjelman mukainen vaikutus kaupungin rahoitukseen ja tästä simuloidut rahoituskustannukset

Toimielinten alaiset palvelut ovat antaneet omat arvionsa toiminnan muutoksista ja määrärahatarpeista. Kehystarpeita on tarkasteltu toimialakohtaisissa neuvotteluissa kaupunginhallituksen puheenjohtajan johdolla. Koska tarpeet ylittivät merkittävästi kaupungin talouden kantokyvyn, on talousarviokehysten valmistelussa jouduttu tekemään ratkaisuja, jotka ensisijaisesti turvaavat välttämättömät peruspalvelut sekä tukevat toimia, joilla luodaan mahdollisuuksia kaupungin kasvuun ja verotulokertymän vahvistumiselle.

Talousarviokehys on tiukka, mutta palvelutoiminnan nettomenoja kuvaava toimintakate kasvaa kuluva vuodesta. Kehyksen pääsemiseksi toimielinten on otettava varsinaisissa talousarvioesityksissään kantaa taloutta vakauttaviin tekijöihin, kuten:

- Toiminnan painopisteet ja kasvupanostukset: onko toimintoja toisin suuntaamalla mahdollisuus saavuttaa parempaa vaikuttavuutta
- Henkilötyövuosisäykset: voidaanko henkilöstön osaamista hyödyntää uudella tavalla, ilman että henkilötyövuosia on tarpeen lisätä, eläköitymisen hyödyntäminen kaikessa henkilöstösuunnittelussa
- Toimintatuottojen kasvattaminen: vähintään 1,4 %:n inflaatiotason mukainen korotus on tuotava hintoihin niissä palveluissa ja tuotteissa, joissa kaupunki päättää hinnoista
- Tuottavuustavoitteen sisällyttäminen toimintaan: palvelujen ostoihin hyväksytään 2,5 %:n kustannusnousu, joka on peruspalvelujen hintaindeksi vähennettynä 1 %-yksiköllä, tietyille in-house -toimijoille ei hyväksytä hintojen nousua vuodelle 2027
- Kunnossapidon taso yleisillä alueilla ja liikuntapaikkapalveluissa
- Tekoälyn hyödyntäminen ja sen avulla saavutettava toiminnan muutos
- Omaisuuden myyntitavoitteet ja myynneille tehty konkreettinen suunnitelma
- Konsernituloutusten konkreettiset tavoitteet yhtiöittäin, yhtiöiden kyky jakaa vapaaseen omaan pääomaan kertyneitä voittovaroja kaupungille suhdannetilanteen vaikutuksia korjaavana toimenpiteenä selvitetään
- Työllisyydenhoidon palvelutoimenpiteiden ja niistä aiheutuvien kustannusten arviointi sekä työllistymistavoite, joka pienentää kaupungin rahoitusosuutta
- Mahdollisuudet karsia nykyistä palveluvalikoimaa esimerkiksi palvelun laajuuden, aukioloaikojen ja palveluverkoston suhteen

Valmistelun tuloksena koko kaupungin toimintakate vuodelle 2027 päättyy -336,1 milj. euroon. Muutos koko kaupungin osalta vuoden 2026 alkuperäiseen talousarvioon verrattuna on +1,9 % ja toukokuun alussa kaupunginhallituksen käsittelyssä olleeseen talousennusteeseen verrattuna +2,7 %. Toimintakatekehys ei ole leikkaava, vaan kustannusnousuja hillitsevä ja tuottavuuden paranemiseen tähtäävä.

Sisältää sisäiset erät	TP	TA	Ennuste	KEHYS	Muutos	Muutos
TA+M2026 KH 25.5.2026		muutettu	KH 4.5.2026		Ennuste/Kehys	Ennuste/Kehys
	2025	2026	2026	2027	2026/2027	2026/2027
	M€	M€	M€	M€	M€	%
Vaalit	-0,6	0,0	0,0	-0,235	-0,200	571,4 %
Tarkastustoimi	-0,3	-0,3	-0,3	-0,376	-0,032	9,3 %
Strategia ja viestintä	-4,1	-3,3	-3,3	-3,470	-0,159	4,8 %
Konsernijaosto	-18,1	-23,1	-23,0	-25,727	-0,990	4,3 %*
Tilapalvelut, taseyksikkö	50,7	44,8	44,9	45,800	0,898	2,0 %
Yrityspalvelu ja työllisyyspalvelu	-28,9	-35,7	-35,7	-38,067	-2,329	6,5 %
Kaupunkiympäristö	-1,1	0,6	-0,9	-1,123	-0,212	23,3 %
Työllisyysalue, taseyksikkö	0,0	0,0	0,0	0,000	0,000	0,0 %
Sivistys	-251,3	-260,1	-260,1	-265,674	-5,617	2,2 %
Liikunta, kulttuuri ja yhteisöpalvelut	-48,6	-48,4	-48,7	-47,236	-0,265	0,5 %*
TOIMINTAKATE						
KOKO KAUPUNKI	-302,3	-325,7	-327,3	-336,106	-8,844	2,7 %
Verotulot	301,7	313,6	313,6	326,400	12,8	4,1 %
Valtionosuudet	46,7	55,3	55,3	55,800	0,5	0,9 %
Rahoituserät, netto	11,3	9,9	9,3	9,800	0,5	5,0 %
VUOSIKATE	57,4	53,2	51,0	55,894		
Poistot	-60,3	-54,2	-54,2	-53,496		
Satunnaiset erät	0,0	9,1	9,1	0,000		
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-2,9	8,0	5,9	2,400		

*vertailukelpoinen muutos, jossa sisäinen siirto eliminoitu

Vuoden 2027 verotulo- ja valtionosuusarvioissa on hyödynnetty Kuntaliiton ja valtiovarainministeriön kuntakohtaisia ennakkolaskelmia, joihin on arvioitu kuntatalouteen kohdistuvat toimenpiteet vuodelle 2027. Kaupungin oma väestösuunnite, arviot työllisyysilanteen kehityksestä sekä veroperusteiden muutokset on sisällytetty talousarviokehukseen. Talouden tasapainotusohjelman verotulokasvun tavoitteeksi on asetettu 2,0 milj. euroa ja se on lisätty kehukseen. Kiinteistöveron veropohja-arvio on pidetty käytännössä kuluvan vuoden tasolla rakentamisen heikon suhdanteen vuoksi.

Talousarviokehys päättyy strategian toteutusohjelman kestävän talouden tavoitteiden mukaisesti 2,4 milj. euroa positiiviseen tulokseen vuonna 2027. Tunnusluku vuosikate % poistoista on kehyksessä tasoltaan 104,5 %, tavoitteena oleva 120 %:n taso poistoihin nähden pyritään saavuttamaan valtuustokauden loppuun mennessä. Tunnuslukujen arvot muuttuvat investointisuunnitelman ja poistolaskennan tarkentuessa, talousarviokehys antaa tavoitteelle minimitason.

Taloussuunnitelmakauden investointitaso on sopeutettava kaupunginvaltuuston hyväksymän tasapainotuslinjauksen mukaiseksi, n. 75 milj. euroon per vuosi. Investointisuunnitelma vuosille 2027-2030 tarkistetaan kesälomakauden jälkeen. Talousarviokehysten vuosikatteen tuoma tulorahoitus vastaa likipitään asetettua kestävän talouden tavoitetta, mikäli investointitaso kohoaa 75 milj. euroon. Kaupungin velkaantuneisuus on joka tapauksessa kasvamassa. Investoinneilla on lisäksi vaikutuksensa tulevien vuosien käyttömeneihin mm. tilakustannuksina ja katuverkon kunnossapidon kustannuksina.

Toimielimille annettava talousarvion laadintaohjeistus tarkennetaan viranhaltijatyönä. Toimielimien talousarvioesitykset sisältävät myös toimenpiteet valtuustoon nähden sitoviin tavoitteisiin sekä henkilöstösuunnitelman.

Toimielimien tulee esittää vuoden 2027 tuloarviot ja määrärahat ja keinot toimintakatetavoitteeseen pääsemiseksi talousarvion valmisteluajataulun mukaisesti viimeistään 18.9.

Kaupunginjohtajan talousarvioesitys vuodelle 2027 julkaistaan 5.10.2026, josta se etenee kaupunginhallituksen käsittelyyn 28.10. Kaupunginvaltuusto päättää veroprosenteista ja talousarviosta samassa kokouksessa 16.11.2026.

Toimivallan peruste

Hallintosääntö 69 §

Vaikutusten arviointi

Päätösten vaikutusten ennakoarviointia ei tehdä, kun kyse on asiakokonaisuudesta mistä on lainsäädännössä säädetty tai muussa kuntaa koskevassa ohjeistuksessa määrätty. (KH 21.10.2024 § 293).